ИРГР - гр. Садово
Вх.№ 28-272
01.09 2015г.

СТАНОВИЩЕ

по конкурс за получаване на научното звание „**професор**" по научната специалност „Зеленчукопроизводство" ш. 040116 в професионално направление „Растениевъдство", ш. 6.1 с единствен кандидат доцент д-р Тенчо Любенов Чолаков от ИРГР – Садово

Изготвил становище: доц. д-р Петър Николов Чавдаров, Отдел Растителни генетични ресурси, научна специалност „Растителна защита" при ИРГР – Садово, член на Научно жури назначено със Заповед № НП-07-25/17.07.2015 г. на Председателя на ССА – София.

Кратки биографични данни за кандидата

Доц. д-р Тенчо Любенов Чолаков е роден на 11.10.1954 г. в гр. Първомай, област Пловдив. Завършил е висшето си образование през 1983 г. в Одески Държавен Екологичен Университет – Украйна. От 1985 г. работи в ИЗК „Марица"- Пловдив, като изгражда научната си кариера последователно заемайки длъжностите научен сътрудник III-I степен. През 1996 г. успешно защитава докторска дисертация на тема: Агрометеорологични условия и теоритико-приложни аспекти в доматопроизводството. През 2002 г. получава академичната длъжностн доцент по научната специалност „Зеленчукопроизводство". Доц. д-р Тенчо Чолаков владее отлично руски и на много добро ниво английски език. Членува в редица международни и национални организации. От 2014 г. е Национален координатор по Европейската Програма за РГР (ECPGR) за България, Рим, Италия.

Общо описание на научната продукция

На настоящия конкурс доц. д-р Тенчо Чолаков участва с **79 публикации** подредени в следните групи:

► във връзка с научната степен „доктор" – 3 броя статии

► във връзка с научното звание „доцент" – 30 броя статии

► във връзка с настоящия конкурс за научното звание „**професор**" 46 броя научни статии (6 бр. публикувани в международни научни списания, 7 бр. в научни издания от международни форуми в чужбина, 18 бр. в научни издания от международни форуми в България, 6 бр. в наши реферирани научни списания и 9 бр. в сборници от национални научни конференции).

В представените 46 броя научни труда доц. д-р Тенчо Чолаков е водещ автор в 23 бр. статии, втори автор в 15 бр., трети автор в 7 бр. и в 1 бр. е четвърти автор. В списания с импакт фактор са публикувани 2 статии с общ коефициент 0,313. В рецензирани списания у нас и в чужбина са публикувани 19 статии.

От представените 46 научни труда – 29 броя са на български език, 8 броя са на английски език и 9 броя са на руски език.

Научните трудове са публикувани в следните специализирани научни издания у нас и в чужбина:

►**Български списания** - Ново знание, Растениевъдни науки и Аграрни науки

►**Чуждестранни списания** - Acta Horticulturale, Biosciences Biotechnology Research, Revista Cientifica UDO Agricola, Гидрометеорологія і навколішнього середовища, Погода і врожай и Метеорологія, Кліматологія та Гідрологія.

Като самостоятелен и водещ автор доц. д-р Тенчо Чолаков участва в конкурса с 23 публикации, с което изцяло покрива критериите указани в ППЗРАСРБ. Това показва високото ниво на изследователската работа на кандидата, неговата инициативност и самостоятелност. Водещата роля при публикуването на научните резултати доказва, че основната заслуга за това е на доц. д-р Тенчо Чолаков.

Кандидатът прилага и справка с 9 научно-популярни статии, които са представени в разбираем и достъпен вид за работещите в сферата на зеленчукопроизводството.

Цитирания

Важен наукометричен критерий при оценката на научните статии са цитиранията им в други публикации. Представената справка показва, че изследванията и резултатите на доц. д-р Тенчо Чолаков са известни в научните среди, в които работи и са цитирани положително от други автори.

Броят на цитиранията е 107, от които 70 цитирания са в български издания и в дисертации и 37 цитирания са в чуждестранни издания. Общия IF на списанията, в които са отразени цитирания на доц. д-р Тенчо Чолаков е 3,157.

Представените цитирания са повече от достатъчни и многократно надхвърлят изискуемия минимум за заемане на академичната длъжност „**професор**".

Участие в научни проекти и програми

Доц. д-р Тенчо Чолаков е представил справка за участие в значителен брой научноизследователски и приложни проекти. Общият им брой е 23. Оценявам изключително високо работата по следните проекти:

► Усъвършенстване технологията за производство на ранни картофи чрез използуване на полипропиленови покрития. 2004-2006 г., **Ръководител проект**.

► Съвременни технологични решения при производството на зеленчуци и картофи. 2008-2010 г., **Ръководител проект**.

► Методични основи и технологични решения за биологично производство при зеленчукови култури в полски условия. 2009-2012 г., **Ръководител проект**.

► Изследване на нови технологични елементи при различни системи за производство на зеленчуци. 2011-2013 г., **Ръководител проект**.

► Опазване и управление на растителните генетични ресурси в България. 2014-2017 г., **Ръководител проект**.

► Интегриране на биологичен, химичен и агротехнически контрол с болести и неприятели в пластмасови и стоманено-стъклени оранжерии (**двустранно сътрудничество с Румъния**). 2007 г., **Ръководител задача.**

► Участие в международен проект към **FAO: PR № 29593: HORTIVAR**. Information system on the performances of horticulture cultivar in relation to environmental conditions and crop cultivation practices. 2005-2006 г.

Научни разработки и по-важни приноси

Считам, че голямото разнообразие в тематиката на изследванията, добрата информираност и правилно подбраните методи на работа, както и точната интерпретация на получените резултати е позволило формулирането на значителен брой приноси – 17 с оригинален характер, 22 с научно-приложен характер и 5 приложни приноса. От справката с приносите ще си позволя да цитирам само някои, които характеризират разностранната научна дейност на автора:

► За пръв път в България са проведени комплексни проучвания с използване на няколко типа полипропиленови покрития (PP). Изследвани са параметри на микроклимата, технологични схеми на отглеждане, фенологично развитие и продуктивност при ранни картофи и домати. Доказано е, че полипропиленовите покрития Lytrasil Termoselekt „Extra", Spunbond SYS-17 и SYF-42 са добро технологично решение

► Установено е, че мулчирането на почвата с черен полипропилен (SYF-42) при отглеждане на средно ранни домати през летните месеци понижава почвените температури средно с 2-3^{0}C и повишава почвената влажност в слоя 0-30 см. Доказано е, че наличието на мулч влияе върху признаците на продуктивност на растенията – стопанска

ранозрелост и общ добив. Мулчирането оказва положително влияние върху получения ран добив с 22,9 % и удължава беритбения период.

► Получени са оригинални за страната данни за влиянието на различни биоторове и схеми на засаждане при биологично отглеждане и производство на семена от праз. Доказано е, че с увеличаване на растенията на единица площ семенната продуктивност на едно растение намалява. Най-добри резултати са получени при схемата 80 х 20 при сорт Старозагорски 72 след торене с Монтера малц. По слаби резултати са отчетени при използването на Емосан, а най-ниска е продуктивността при торене с Вермикомпост.

► Установено е, че по-ниската концентрация на тежки метали (Pb, Cd, Zn и Cu) в почвата при картофите предизвиква промени в структурата на биомасата на растенията. Под влияние на тежките метали се увеличава и височината на растенията средно от 2,9 до 4,5 cm. При доматите е доказано, че отделните органи на растенията абсорбират различните тежки метали в различна степен, като самите плодове са с най-ниско съдържание на тежки метали в сравнение със стъблото и листата.

► Установени са различия в разпространението на почвените фитопатогени при конвенционално отглеждане на праза в сравнение с вариантите с биологично отглеждане и внасяне на биопродукти – триходермин, поливерзум и торене с лумбрикал. Тези биологични продукти оказват положително влияние и върху качеството на произведените семена от праз.

► В съавторство: Технология за форсирано производство на ранни картофи под полипропиленови покрития. Свидетелство от Експертен съвет към НЦАН, № 17/25.04.2008

► В съавторство: Технология за биологично производство на семена от праз. Свидетелство № 0019/18.08.2014 г. издадено от ССА, София

► В съавторство: Ръководство за отглеждане на аспержи. Свидетелство № 0008/21.06.2011 г.

► В съавторство: Технологична инструкция за среднорано производство на домати и пипер с приложение на биоторове. Свидетелство № 0006/21.06.2011 г. издадено от ССА, София

► В колектив на ИЗК – Марица, 2007: Изработване на „Оценка на критичните точки" в технологичния процес при производството на основни зеленчукови култури.

Учебно-образователна дейност

Към този раздел от кандидата е посочено ръководство на 2 докторанта:

► Докторант на самостоятелна подготовка в ИРГР – Садово: Николая Венциславова Велчева - Заповед № НП-08-08/17.06.2014 г. **Защитила 16.04.2015 г.**

Тема: Оценка на генетичното разнообразие в ex situ колекция детерминантни домати чрез статистически методи.

► Задграничен научен ръководител на редовен докторант Биржан Султанули от КАЗНАУ - Алматы - Казахстан. Приказ № 69/Д от юни 2012 г.

Тема: Агроэ кономическая и э кологическая э фективность капельного орошения овощных култур на юго-востоке Казахстана.

Доц. д-р Тенчо Чолаков е бил хонорован лектор по зеленчукопроизводство към Технически университет гр. Варна през 2013-2014 г. Кандидатът е провеждал обучение на фермери по програма САПАРД през 2007 г., и е извеждал преддипломен стаж от 250 часа (30 дни) на студенти от Аграрен университет, гр. Пловдив. От 2012 г. до сега доц. Чолаков има изготвени 7 становища по конкурси за заемане на академичните длъжности „професор", и „доцент", 4 становища по открита процедура за защита на докторантура, 1 рецензия на дисертационен труд, 2 рецензии на проекти към МОМН – ФНИ, 1 рецензия на

проект към НИЦ при АУ – Пловдив, 1 рецензия на Иновационен продукт към Постоянната комисия за иновации и технолигии към ССА и 1 рецензия на научна статия от чужбина за BJAS. В съавторство има отпечатани две книги и една технология.

Доц. д-р Тенчо Чолаков има впечатляващо участие в наши и международни организации като:

► Национален координатор по Растителни генетични ресурси (РГР) от 2013 г.

► Национален координатор по Европейската Програма за РГР (ECPGR) за България, Рим – Италия от 2014 г.

► Член на Bioversity International, Rome, Italy от 2014 г.

► Член на European Plant Science Organization (EPSO) от 2015 г.

► Директор на ИРГР „К. Малков" – Садово от 2013 г.

► Член на редколегия на сп. Растениевъдни науки

► Член на обединен НС на ИТТИ – Марково, ИРГР – Садово и ИРЕМК – Казанлък от 2014 г.

► Член на НС на ИЗК „Марица" – Пловдив от 2003 г. до настоящия момент

► Член на НТС – Пловдив от 1988 г. до сега

► Член на БНСТС – Пловдив от 2006 до 2013 г.

►Член на Експертна група към Областна Дирекция „Земеделие и гори" – Пловдив, 2002 г.

Доц. д-р Тенчо Чолаков е награждаван със **Златна значка** на Федерацията на Научно-Техническите Съюзи в България през 2013 г. и **Златна монета „Писменост"** за принос към българската наука, присъдена от Клуб на Българския Културен и Научен Елит към Съвета на Европейската, Научна и Културна Общност през 2014 г.

Заключение: Преценявайки цялостната дейност на кандидата за **професор**, трябва да отбележа, че доц. д-р Тенчо Чолаков е научен работник, способен да осъществи научни изследвания на високо ниво. Получените резултати са със съществени приноси от методично, теоритично и научно-приложно значение за подотрасъла Зеленчукопроизводство. Представените материали надхвърлят изискванията съгласно ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България в Селскостопанска академия. Всичко посочено по-горе, а също и личните ми впечатления от работата ми с доц. д-р Тенчо Чолаков ми дават основание да гласувам **ПОЛОЖИТЕЛНО и да препоръчам** на уважаемото **Научно жури** да даде **ПОЛОЖИТЕЛНА ОЦЕНКА** и **да предложи** на НС на ИРГР – Садово, ИТТИ – Марково и ИРЕМК – Казанлък доц. д-р Тенчо Любенов Чолаков **да бъде избран на академичната длъжност „професор"** по научната специалност „Зеленчукопроизводство" ш. 040116, в професионално направление 6.1. „Растениевъдство".

01.09.2015 г. Изготвил становището:.....

ИРГР, Садово /доц. д-р Петър Чавдаров/